Orgelkaupin til Stokks-
eyrarkirkju árið 1876.
9 bls.

22.

Hinn 27. janúar 1870 ritaði sóknarnefnd Stokkseyrar kirkju bréf það, er hér fylgir — bréfið var í fyrsta einföldum, með sama hætti, sem samskotalistar eru vanir að vera hafðir hvert sem safnað var þá fyrsti samskotalistinn sem í því sé að hafði heyrt um getið. Listarnir voru síðan hér safnaðarmanna á sóknarinni og þar fannst fram á samskot til hljóðfæris-kaups fyrir Stokkseyrar kirkju.

Var hér um svo mikið nýmæli að ræða og óvenjulegt hitthað, að málaleitan þessi mátti þegar á öndverðu andúð mikilli og eftirtekju: Einu og áður er getið voru samskot, í hvaða mynd sem var, óþekkt fyrirbrigði. Hinsvegar var hér á ferðinni annað og enn athugaverðara málefni, al því áður óþekkt nýmæli, að kaupa skyldi orgel í kirkjuna, en áður skyldi hafa orð sem kirkjugöngu hvarvetna um óþyrmilega langan tíma, með öllu óþarfa álagi, hvorki einnig til þess að fella menn frá kirkjunni með afguðadýrkun sjálfri eða fyrir fylgdi; að nota skyldi "stór-áhald" þetta við guðsþjónustugjörðir kristinna manna! Það var meira að segja skrifstofu biskups, hvað viðvíkjandi áðurnefndi um þrjátíu mönnum í nánustu samtíðarmanna og rak kotið að því, að viðvíkjandi var samþykkt um þetta efni, unz að síðasta vetri Davíðssálma kom, en hún af allan vafa um þetta mikilsverða atriði, en þar segir:

" Lofið guð í helgidómi hans, lofið hann í hans voldugu festingu!
Lofið hann fyrir máttarverk hans, lofið hann eftir mikilleik hátignar hans!
Lofið hann með lúðurhljómi, lofið hann með hörpu og gígju!
Lofið hann með bumbum og gleðidansi, lofið hann með strengleik og hjarðpípum!
Lofið hann með hljómandi skálabumbum, lofið hann með hvellandi skálabumbum!
Allt, sem andardrátt hefir, lofi Jah! Hallelúja!"

Þetta var það m. a. sem rétt-trúaðir mótmæltu: Raddirnar höfnuðu því hér um bil einum rómi og hélda sér mestan veg frá hinum, unz nú með samkomulagi annarsvegar, en nú málið undir, að fyrst á hinum hafi tilvonandi hljóðfæri eitt — þó ekki orgel — er notað var við guðsþjónustur manna og þótti vel gefast til þess, að fella vonda anda út úr samkundum þeirra. En svo var mælska mótmælenda í þessu efni, þar sem áður hafði Annanbollis-kirkja eignast einmitt samskonar áhald, en Flóamenn létu vel yfir og höldu sér fram til sálmóðs en hinsvegar. Var það fyrsta orgelið, sem kom í kirkju og á heimili manna austan Hellisheiðar. Orgelið í Stokkseyrar-kirkju var aukið í síðarnefndu, og nú enn eigin kirkja landsins orðin að orgels aðgerð eins það.

Til þess, að það valdi eigi misskilningi, vil ég taka það fram, að hjá mótmælendum, en orgelið, hefðust eitthvað svipað safnaðarfólks kirkjunnar, hvorki fé til þess eða þess aðkomumönnum úr öðrum sýslum landsins, er um höfðu flutzt umþessar mundir, og höldu þeir, að í þeim byggðarlögum, en þeir komu úr, hefði málefni,

fór, sem hér var um að ræða, engin gamanvísa orðið gefinn, heldur máðist gegnum með
aldi og egg.

Það mun hafa verið fyrir atbeina hins mikla héraðshöfðingja, Guðmundar Thorgrímsen
verslunarstjóra Reykjavíkurverslunar og framkvæmdarstjóra, að d. R. P. Reykdal sendi orgel
það, er hann stendur til Eyrarbakka. Samskotadagurinn Thorgrímsens í Reykjavíkurhúsinu,
þeir, Þorleifur Kolbeinsson í Hörgsdal, Grímur Gíslason í Ásgarði, Páll Eyjólfsson
Litli dagur og Páll Jónsson í Syðrakoti studdu mjög með ráðum og dáð.

Orgelið stendur til Eyrarbakka síðla sumars 1875 og stendur það hátt yfir 400 krónum, það
var mikið upphæð og há á þeim tímum, samsvarar líklega tvöfaldri þeirri upphæð, sem
nú þarf, hvernig verðlag var orðið í ársbyrjun 1875 og hvernig það er nú. Til marks
um það, hvernig verðlag var orðið í ársbyrjun 1875 og hvernig það er nú, skal
hann nefndur, að hegningarsjóðsgjald var lagt, vanalt árgjald 2 — tvær krónur
upphá að samskotafé náðist allt, en það varð kr. 399,98 aurar.

Að samskotunum stóð hver einasta sóknarbarn Kirkjunnar, ungt sem gamalt,
og lögðu flestir til 33 aura eða 1 mark til þess fyrir sig og hvern heimilismann sinn,
en hærra upphæðirnar voru 20 kr., 10 kr. og það allra mesta. Margir sóknarmenn, þeir,
er voru í Þorlákshöfn lögðu og til hvað sinn skerf, og flest voru samskotin
gerð í innskrift manna á reikningum þeirra við verslunina, en hún samskota-
listann það sjálfsagt með ráði, að hvorki varð, frá reikningsnúmer margra þeirra að
líkindum við nöfn þeirra, svo upphæðin. Nokkur hafa til dæmis, að þá sáust margar
merkur gegnum eða „gildum eyri" í ungfrú manna á meðal eða í viðskiptum þeirra, en
var þessum eftir nokkrir á, og mun ég enn í dag, að þegar ég var á 5. ári, 1870, eða
jafnvel fyrr, sýsti Þorleifs „kaupmaður" á Háeyri, með 4 skildinga, sem ég taldi
þá mikla upphæð, en þess gjörði nú eðli mín þegnum þeim mikla krónu. — Hefði var fyrsti pen-
ingurinn og jafnframt hæsta upphæðin, sem ég hafði enn eignast í æsku og það var í sam-
leiks „fallegur skildingur"! — Ég vildi jafnvel óska þess nú, að ég hefði aldrei komist í kast við
hann upphæðar mesti fjárfúlgu, og en þetta virðuleg fremur sagt í gamni en alvöru.

Hér á þessi orgelkaup þessi höfðu á sama dalur mann annar þar, sem m. a. þó af því,
að næsta haust, eftir að það kom í notkun, 1876, fóðu margir bændur og búðstýrur sig
til, sem búið höfðu jafnvel áratugum saman án hjónabands og giftu sig í maí. Það
mátti segja sem svo, að haustið allt væri ein óslitin brúðkaupshátíð um alla Stokkseyrar-
sókn, en einkum þó í Eyrarbakka: Samlíf manns, komnir á áttræðis-aldur sem búið höfðu með
búðstýrum sínum um aldarfjórðungs skeið og þar komnar á sextugs-aldur, virtust þá fyrst hafa
byggð hjúskaparlíf sitt og vilja staðfesta gömul heit sín og ný, með því að koma sér
þá fyrst og með sæmilegum hátíðabrigðum, en nú voru fyrir hendi, en þau voru þessi: Séra presturinn
var kominn í brúðið, hinn ágæti klerkur, séra Sæmundur Sæmundsson, aftaður frá Bjarnarhöfn í Grímsnesi,
en honum hafði verið veitt fyrir því, 14. ágúst árið áður (1875), en hann kom frá Kálfatjörn í Vatns-
leysu. Kirkjan var þá jafnvel enn meira til sóma til þessa, að orgelið var komið í Kirkjuna.

Það mátti segja að haustið allt væri ein samfelld giftinga- og brúðkaupsveislu hátíð.
Um nokkra tíma árs skeið þar áður, höfðu svo miklar breytingar í verið með

stöðum prestr í prestakalli sínu, á meðan hann hafði embætti sitt á hendi. Hann andaðist til að giftast sig. Fáeinum árum síðar 1866 hafði séra Björn misst fallið frá (hann varð stúdent 1861, varð cand. theol. sumarið 1865, fór hann var á ferð á stöðum sínu í Kirkjunni) og var séra Páll Sigmundsson í Gaulverjabæ fallið á gegn embættinu, sinz séra Páll Matthíasson fékk veitingu fyrir brauðinu, og gegndi hann því til ársins 1873. Næsta vor, 1874, var séra Gísli Thorarensen, sá frá Felli í Mýrdal, veitt brauðið, en hann varð bráðkvaddur á Jóladaginn sjálfan, svo er hann ætlaði til að fara út í Kirkjuna til messugjörðar. Þegar á milli var með stiftsprestar í sóknunum, annaðist séra Páll Sigmundsson prestverk þar öll og guðsþjónustu gjörðir. Séra Þórður Björnsson hélt brauðinu, eins og áður er sagt varið 1876 og gegndi því til 2. maí 1892, er hann fékk frá með sorg og söknuði hætti. Eftir hann kom sem aðstoðarprestur hans, séra ~~Jósef Guðmundur Vilhelmsson og fór með því séra Ólafur~~ Ólafur Helgason ~~Helgason~~ frá 1890 til 1891 og síðan, einnig aðstoðarprestur hans, séra Jósef Guðmundur Vilhelmsson frá 1891 til 1893, en þá tók séra Ólafur Helgason við því, sem fyrir var; hann andaðist í heilu lífi Dannebrog 19. febrúar 1904. Allir voru þessir menn prestar og merkis menn. — Sr. Gísli Skúlason er þar enn

Frá því orgelið kom í Gaulverjabæ haustið 1875, stóð það í „húsinu", sem margir kannast við frá þeim tímum. Þá var það, að Björn Pálsson í Götu (sá er dó 1880 á aldri) byrjaði nám sitt hjá organista Sylvin Þorgrímsen (síðar frá Kjunga) einn af sínum mörgu bræðrum, sem hann hafði, svo, að hann fengi notið ókeypis kennslu hjá honum, og hafði það m. a. áhrif á framgang náms hans og hjálpsemi, að frú Ólöf Þorsteinsdóttir, sem það á heimilinu var, lá fyrir: hún hafði sýndi stúlkunni Þorgrímsens gamla, ásamt fyrir málefnum og óreiðu á heimili hans, enda varð hún m. a. öðrum miðnemum hvöt og uppörvun til þess að leggja sig fram við orgelkennsluna. —

Það var ~~fyrsta~~ dagsins 14. október 1875, að Björn sál. bróðir minn bauð mér að fara með sér út á Bakka og dvelja þar hjá sér, meðan hann væri að æfa sig. Hjá Eyrarbakka og Stokkseyrar var einar stundar gangur fyrir fótgangandi mann og gekk Björn þar á milli heimanna á viku báðar leiðir, en oftast hjólaði hann þá til æfinga heima hjá sér. Eyvar fór það aldrei og sat sem steini lostinn við hlið Björns allan daginn og hlustaði á æfingar hans, sem virtust vera engin hvíld á, hvorki á æfingum eða Passíusálmum, heldur einu fölbreytta æfingar, æfinga- eða prímadonnur, eða frá margvíslegu tekinar fingra æfingar og tónstiga upp og ofan sem og stöku skiptið á. Aðeins hafði ég stöku sinnum heyrt til manns hljóðfæris, stöku nokkur tón í harmoniku, hljóðpípu eða kolfiðlu, manns af vera stöku frá fjölskrúð eða stöngessi, en undrafæri mín hefir ég hvergi fyrr né síðar heyrt á ævi minni: Ég sat í leiðslu, hugfangin og hugsaði hvorki um himin né jörð. Ofan á þetta bættist það, að dóttir Þorgrímsens gamla, ung mey á líkum aldri og heimasætan frá Götu, sem nú er mín eigin kona) undir sama þaki heima í Fortúnu, og að lokum fóðurbróðir hennar Skúladóttir sína, en Páll Ólöf. — Það var Skúladóttir, sem Magnús gamli sagði við hann, að viðgerðinni lokinni: „Skúli

y daualus meiringur eru, Magnús minn, á gera Jesta svona vel, því allir vátta þá frá
y sem mátti vera"! – Magnús bátti á vísa hróið gott, en hann hafði honum vitanlega eigi gjört
annað en sagt sína fóðm í vélina, í staðinn, en brotið hafði hann sjálfur og sorgið hana svo, að hann
lítinn vann hérna ætlaði, ósköp spurði hann Jorgínu gamla um ýmsa einfaldningja: „Segja, skal eg
gott á mér standi hafist á jeg fái svo vel, að þau líka það, en vanur hún sé eftir allri annars
nógum vel, samanmeðtinnan sér arna?!" Það voru fáeinar úr samvélum "Jesúm elska
englum, Forlegjandinn og Spíritósinni, Jesú gefðu alvegið af við mig hegna þann; heilsingis
og unaðslitlum var svo fagnaðarríkur og sundurlaus, að 67 árin hafa enn eigi fengið afnáð hann
úr huga mínum! —

Veturinn 1878-79 var Einar Einarsson frá Kaparðal í Húnavatnssýslu,
Hafnarfirði (faðir Sigurðar Málara alkunna) með kátt hann í skóla; var
hann fyrsti lærlingur Bjarna bróður míns, en hann hafði upp aftur annan hvern dag til Jess
að kenna Einari ýsku. Lærði eg þá að þekkja nöfnunum á englum, og sýndi einhverju sinni
Jesú að leika mína. Hélt mín þá í hjörunum "Syrti mig við föður minn og Bjarna minn Jesú,
að eg fengi að leika á orgel". En þótt mín mætti létt við missa frá gegningunum, var leyfið vant,
enda sótti Bjarni mig á mánudag og sagði, að nú gæti misst við, ef þá kynni enginn við orgelið
að fara. Sólmanefndin fékk á þetta, einkum Jeger hóst var að senda á hæsan unglíng til
Jessa og jafnfram fullan af vilja gefnu, með Jessu var stúr Bjarna minn.

Þannig leið veturinn 1880-1881 og stóð fram á hardaveiði, en þá fór eg til Jóróðra suður.
Það er víst nærri ósatt að kjósa Kristanum sem gelda ýsu handið hún, og ónýtlegt að kjósa
Jesú hvernig heitur og sér hann var í Stakkavíkurverstöðinni. Og fékk að fara hann á Jesúsa dag
„á milli gegninga", stutta en forsátta leið. En svo kátt var þá hjá mér, að eg vand að standa
upp frá orgelinu í miðri afsingu og beija mér með höndum um búk og axlir, hann að
eg gat upp af stólnum, en vand hún að taka þar til sem eg endaði og enga stund missa. Að
kalla! – Það var ónýtlegt! Eg vand hún a. m. k. að ráða hálma af hverri nótu og
klakann, með kul í fingrum, viðurstætta kaldsýsu á höfði og klæða sjóvettlinga á hendur
niður en eg var að ísa mér og leggja mér af allan lífs og sálar kröftum milli afsinganna.
Þannig sóttist Jesú sent, og það var eigi fyrri en 5. júlí 1882, að fór hann að hleypa mér á
hermannlíkað, sem nefndist orgel eða harmónía, skilvirkið við messusöngi ódinn í klaustrum
Bjarna, sem fór til altaris um daginn. „Altarisgestir fóru efri á ofan", svo, að nú var eg orðinn
„vara-adminál" í forföllum Bjarna, unz eg varð að taka það að mér 27. febr. 1887, en þá
var Jessi góðbróðir minn og mikli hæfileikamaður fallinn frá fyrir fáeinum dögum.
Eg fór fram á það, að orgelið yrði eigi látið neitt til sín taka þann dag, en féllst þó
eigi fram á það, heldur fór, að valinn var sem messusöngur sálmurinn nr. 371,
„Gegnum hættur, gegnum neyð." —

Jorgen Eyjarðalín kvæntist eg þá, 14. des. 1890, Þóru Friðfinnsdóttur bónda Einarssonar
á Stakkavíkurfjalli, og efni hann, fyrir bróðir eldhúsgeymslu, sem hann
hingað með sjálfstýrðu sinni 1910. Hvort Þóra, sonur hans, hafi gegnt starfi hans
við fjárkláðann og í forföllum hans, eða Þóra Guðrún, er mér ókunnugt. En 13. sept. 1913

lagði Páll Ísólfsson leið sína héðan til Leipzig til þess „að læra á orgel"; þá tæpra 20 ára að aldri. Er flestum kunnugt um það nú, að hvað leiddi það varð fyrir hina fögru list listanna, en ef satt skal segja, þá varð það til þess, að ég hætti öllum söðlum á því starfi 6. júní 1926 – að mig minnir – og hefi eigi síðan árætt að láta neitt til mín heyra á því sviði síðan, vegna þess að ég hefi fundið til þess og séð það sjálfur, hversu langt ég stóð og hefi staðið að baki hans og annara er betra og meira hafa til brunns að bera í þeim efnum. Er þetta sagt í einlægni og án allrar fordildar.

— " —

Þótt með sanninum megi segja, að sönglífi vor Íslendinga hafi fleygt mjög áfram hin síðari ár, einkum síðan Páll Ísólfsson kom til sögunnar, hefi ég eigi getað varist þeirri hugsun, að hin ísl. þjóð muni eiga það meira að þakka en menn gjöra sér almennt grein fyrir eða vita, byrjun þeirri er varð „á Bakkanum" árið 1876 og hófst með vígslu orgelsins í Stokkseyrarkirkju 4. júní það ár, og einnig síðan, meðan Bjarna Pálssonar naut við og hins ágæta sönglífs „í Húsinu": Eyrarbakka í tíð þeirra Thorgrímsen systra og einkum hinni söngelsku dóttur hans og ágætu söngkonu, Eugeníu (frú Nielsen) um 40 ára skeið.

Þetta sjónarmið held ég að enn sé óhrakið; en ég álít, að þarna hafi sá arin eldur brunnið og það ljós verið til lífsins vakið, sem í öndverðu glæddi hinn eldlega áhuga fyrir göfgri og sígildri sönglist landsins barna og vermdi hana svo, að hana hitaði mörgum ungum mönnum, konum og körlum um hjartarætur, að þar hafa aldrei kulnað síðan, að ljós þetta hafi lýst út yfir landið allt og lifað til þessa dags, sent frá sér geisla sína í allar áttir og breitt út frá sér áhuga fyrir ~~tyrd~~ meiri og betri skilningi á hinni sönnu og sígildu sönglist og hafið hana á hærra stig. Eru þetta draumórar mínir? Er það viðleitni til einhvers áróðurs fyrir einstakan mann eða byggðarfélag? Nei, það er staðreynd, sem enginn getur mótmælt, því hvar var þetta eins eða betra í öðrum landshlutum? Það var því helst í Reykjavík og það má segja að Jónas sál. Helgason var einn hinn besti brautryðjandi í þessum efnum með útgáfu sönglagabóka sinna og sönghefta, ásamt Steingrími sál. Thorsteinsson, sem Jónas fór ávallt „í smiðju" til þótt sjálfur ætti hann smiðju og smíðaði mikið úr járni!

Eins og sjá má af þeim samningsdrögum sóknarnefndar dags. 27. janúar 1876 til safnaðarmanna, þá gjörðu menn samkvæmt til kirkjuferðar-kaups kirkjunnar, var það hér um óvenjulegt nýmæli að ræða, sem bjóst í öndverðu við allmiklu andúð og mótstöðu: fyrst er fólgið að gefa, að samkvæmt, í hverju myndarsemi var, vorn algeng nýmæli og áður óþekkt, en í öðru lagi var hér einnig um að ræða kaup á alveg óþekktu kirkjugóssi, sem talið var að eiga við einungis með öllu óþarft, heldur og öðru fremur til hinnar mestu ógæfu og farsældar, ef fengið yrði og notað við guðsþjónustugjörðir í kirkjunni, enda var hér um að ræða mótsetta hjátrú, sem sett var í kirkjunnar andstæðu. Önd öðru hafði kirkjan og ekki numið í Canonicalis kirkju og varðfestu-syrktu orgelið í öllum fornum sýslunum, Skaftafells-Rangár valla- og Árnessýslum.

Óánægjuraddirnar um kaupin á kirkjunni fóru þó batnandi og voru jafnvel allir fegnir, en hörð lítur til sín hagur um síðir, þótt hann um mark, fyrir sig og hvern heimilismann sinn, en fleiri fáum voru meira undir þá, fyrir hvern fann um, en öllum varð að ósk, en margur hyggur öðru allt til finna en kjarkur fyrir hvern einstaklinginn, hvað þó margmenn fjárstyrkur og mó gera náð fyrir, að fleiri léti upphæð hafi verið — enn hver einn penings upphæð á sínu fimm hundruð ábjarnar hundraðsfjórðungi á við það sem nú er.

Orgelið kostaði hið eigandi dýra kaupið 1875 fyrir atbeina V. R. B. Helgasonar stórkaupmanns og kostaði það kr. 400.— Samskotalistanum sýna, að nærri var það og varlega talið á allan kostnaðarmun og ófyrirsjáanlegt, því aðeins 2 menn vantaði upp á, að samskotafé næði allt: það voru kr. 399,98 aurar sem inn komu alls.

Eins og á líkum máðum mun það hafa verið hinum aldraða ágætismanni, Guðm. Thorgrímsen verzlunarstjóra Papós verzlunar að þakka, að hinum góðkunna samskotamanna hans í safnaðarfundinum, að hafði verið hann að kjósa hann fyrir safnaðarformann og stjórnanda málsins það, en nefndina skipuðu auk Thorgrímsens, þeir, Borgfirðingarnir í Nesi, Grímur Bjarnason í Óslandi, Páll bóndi í

Fragendi og Páll búsmaður á Syðra-Laug. Voru hann síðar-
nefndu bræðra miðgángsmenn á Miklabæjarmóti og skattgefnir Kolbeinsmenn
að ábúnum jarðeignum. Allir voru menn þessir kaffærðir og í haldi
saman um fjármál, mann, sem eigi höfðu fyrir náðum. Fylgjarnar
vilji jeg hafa hér, að þeir Páll í Fragerði og Páll á Sleðbrjót voru
vanir. Voru þeir nefndir „Pálarnir", og gátu þó eigi vel borgið sín
fjárhag, að allir væri nefndir og að ýmsum öðrum fyrir handvömm eða
óáræði, eftir sem voru viðstaddir.

Sóknarprestinum var þó, sem Páll Fagrinnarsonar í Garðvík bað, en
fjármálabræðrum eftir að séra Guðl. Þorsteinsson fékk þá, en hann vandræð-
lyndur á Jónsdegi 1874, en hann bjóst við að fara í Miklabæ við umboðsins
gjörðum. Hann bjó að Öxnafelli í Eyjafirði (Hörgárdal) veturinn
Björnsson (síðar á Búrfelli í Grímsnesi) veitingu fyrir brauðinu, en hann
hafði eigi fyrir en í fardögum 1876, sem síðar verður vikið að.

Þórð ogfeld sem á Egnarstöðum haustið 1875, stóð það í „Norðra", sem
allir kannast við, og þá var það að Björn Pálsson í Görðum þó að sín
þáði að aldri, byrjaði nám sitt hjá umgfrú Sylvíu Thorgrímsen, sem
hafði haustið búið hennar til, að hann nyti óáreyttis kennslu hennar, en
hefði eitt út af fyrir sig – óáreyttis kennslu – hafði mikið ábrif og örvá-
lega á framgang hans, að ogfeld vári hafið í Miklabæ og þá eigi síður á
undirbúningi manns um að leggja fé í „Norðra" til ogfeldsins.
Það var 14. október 1875, að Björn séð. bróðir minn kom upp á fjall
með sér „út í Bakka" og dvöldu þar fram dag, meðan hann var að fara
milli Stóruvalla og Egnarstaða með vinnuhesta sína, gang undir á
einum klukkutíma og setja Björn þar á milli bæja við annan
báðar leiðir. – Gjörði 10 á. að aldri, og ég gleymi aldrei þeim undi
er ég lifði í þessum dag: Gjörði sem óðum hörkur allan daginn við
hlið Björns og klungdi í sífngar hans, sem vinnuhesta vorn upp
Kóralveg, sumstaðar eða þannig, helduð einföldustu
sífngar, jafnvel dauðir hér- eða þórnaddar. Gjörði aldrei hægðist
veðrið þann dag, engin hlíð í Vaðlaheiði, hvað þá annað, en
undir Vöðlum þeim er ég hafði þessum dag gjörð samsöng fleiri
Þorgrímsmanna með undirspili unglu Áðalsteins Þorgrímssonar, er

síðar varð frú Margrjet..., og nú er ný kirkja ... að kaupa spila-
dósina, sem Magnús í Garðbæ gerði við svo nákvæmlega, að hún var
sem ný, en sem hann hélt að væri sammamálshúsi og gerði: Samur
hún ekki nógu vel, sú arma — Það var sem sé „sammamálshúsi" þessi,
sem lékkir voru í 6 lög, sem gerðu alveg út af við mig, af hrifningu
og undarlegt eigin þann og það svo, að honum fleygði ég aldrei, þótt
nú séu liðin 67 ár síðan.

Veturinn 1878–79 var Einar Einarsson frá Laxárdal í Hrunamanna-
hreppi, síðar organisti í Hafnarfirði og faðir Sigurðar Hlíðar alþingism.
með lítið Harmoníum á Seli; var hann fyrsti kennari Bjarna bróður
míns, en kom þangað upphaflega við og við „að leyfa Einari yfir." Bróðir ég fór
mín, en kom þangað upphaflega við og við að kenna ... „Hörmunar" en það við
að fylgja nótunum, og eftir það fór móðir okkar „í Hörmunar" en það við
föður okkar, að ég fengi að „læra á orgel". Það var að vísu engin fyrirstaða á
því að ég fengi að fara suður í Stokkseyrarkirkju til æfinga, en þangað var for-
sótt leið, einn fjórði stundar ferð gangandi manni. Sjón eitt varð þó að vera
á leiðinni: hún mátti eigi missa við gegningarnar. En þegar Bjarni
gat ægt fram í það við sóknarnefndina, að ég gæti misst við og engum
Kynni með orgelið að fara, væri nauðsynlegt að einhver lærði það, og benti
hann þá á mig sem heppilegastan — og upp frá því fékk ég að fara til þessa og
þar með var „björninn unninn".

Veturna 1880–1881 var svo byrjað á náminu: Ég fékk að fara „milli gegn-
inga" suður í Stokkseyrarkirkju, en hún var svo köld, að ég varð oft að standa
upp í miðri æfingu og berja mér með höndunum um axlir og bak allan,
til þess að geta haldið æfingunni áfram; byrjað á annan í sömu lund, því þar var
frost, hélu og klaki á hverri nótt og hver sem á var setið. Námið sóttist
því seint, því það var eigi fyrr en 5. júlí 1882, að mér hleypt á hið háa verki, að
annast „spilverkið" við messugjörðina vegna þess, að Bjarni sál. var
til altaris þann dag. Af minni hálfu þótti þetta takast sæmilega, þótt
notaður hljóður lyki á því, af annars manns hálfu, sem ég læt ómótmælt
nú.

Ég var síðan notaður til þessa verks öðru hverju, uns ég varð að taka
það að mér 27. febrúar 1887, þegar Bjarni sál. var fallinn frá meðan
óveðrum og stórhríðum hætti, 24. sama mánaðar. Ég fór þá fram á, að
orgelið þegði þann dag, en fékk því eigi ráðið, heldur valdi sálmana
sjálfur og messu upphaf nr. 371. („Gegnum holtin, gegnum merin").
Þegar Eyrarbakkakirkja var vígð, 14. des. 1890, tók hálfur sál.

bródir mínn vid organistu starfinn í Stokkseyri, og eftir hann, semi-
lega 1910, Gísli bródir okkar, þegar Tsálfur fluttist hingad, med fjöl-
skyldu sinni. Hvort Páll Tsálfsson, sonur hans, hafi gegnt starfi hans
vid ýms tækifæri, eda þá Gísli, er mér ókunnugt um. En hanstid 1913
var þad, 13. september, ad Páll Tsálfsson lagdi af stad hédan til Leipzig
„ad lera á orgel", þá tæpra 20 ára ad aldri, en nú er flestum kunnugt
þad, ad hvada lidi þad kom.

Þótt segja megi, ad sönglistarlífi vor Tslendinga hafi fleygt mjög
fram og ótrúlega fljótt, einkum sídan Páls Tsálfssonar fór ad njóta vid,
get ég aldrei varizt þeirri hugsun, ad hin íslenglea þjód mini eiga
meira ad þakka, en menn gjöra sér almennt grein fyrir, byrjun þeirri
er vard árid 1876, er hófst med vígslu orgelsins í Stokkseyrarkirkju
4. júni þad ár og sídan, bædi medan Bjarna Pálssonar naut vid og
sönglífsins á Eyrarbakka, í „Húsinu", þeirra Thorgrimsens og Engenin
dóttur hans (frú Nielsen) um 40 ára skeid: þarna var arin sá og
eldlegur ahugi fyrir hinni gódu og gófuga sönglist, er ég þykist mega
med sannindum segja, ad eigi einungis hafi haldid henni vel vid lýdi,
heldur og breitt hana út frá sér í allar áttir og um land allt fram á
fyrstu tvo tugi ára þessarar aldar, og eins og ódur segir, á enn meira
og hærra stig, en menn vita, ad verid hafi.

Máltækid segir: „Mjór er mikils vísir." Skyldi orgelid í Stokkseyrar-
kirkju 1876 eigi hafa verid þessi litli „vísir", sem svo gódur og
mikeit meidur er sprottinn af? Greinarnar undir veggjum „Hússins"
og hin mörgu, litfögru blóm, er á þeim hafa sprottid fram á vora
daga, bera oss ilminn þadan og unadinn sama, sem ég fékk
ad njóta, nú fyrir 67 árum, verda enn áhrifameiri og unadrúkari?
Ég spyr. Svar mitt er jákvæt; og nú fór þetta veglega gudshús,
Stokkseyrarkirkja, nýtt hljódfæri og gott, til þess ad frá þvi megi leggja
ilm og unad til alinna og óborinna medlima safnadarins.